

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

21 Vtrùm omnia monopolia sint iniqua.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

praesumptio est, posteriori factam traditionem. Ita Couarruias num. 6. ex Baldo & aliis.

DUBITATIO XXI.

Vtrum omnia monopola sint iniqua.

144
Monopolium.

Potest fieri
4. modis.

145
1. Conspiratione in pretium.

146

147
Si supra legitimum.

Emptores.

148
2. Privilegio Principis.

Notandum est, *Monopolium* proprie dici cum vnus vel pauci efficiunt, vt ipsi soli aliquid mercium genus vendant eo pretio, quo ipsis liberit. generatim autem accipitur a Doctoribus pro omni machinatione & industria mercatorum, qua efficiunt, vt ipsi soli vel aliquid vendant, vel certo pretio vendant. Hoc autem fieri potest quatuor modis: vel enim *conspirant* inter se de pretio, vt nemo vendat minoris vel agunt vt ipsi soli certas quasdam merces vendant; idque vel *privilegio Principis*, vel *industria*, coemendo omnes merces, easque supprimendo donec creuerit pretium: vel *impediendo* ne aliunde importentur ab aliis. Si primo modo fiat,

Dico Primò, Si venditores *conspirant in pretium*, modò id non sit supra legitimum, vel supra vulgare summum, non peccant contra iustitiam, (quamvis bene contra charitatem.) Similiter nec emptores, si *conspirant in pretium* infimum; aut rogent alios, ne plures emant, quam tanti vel tanti; modò id non sit infra iustum. Hoc interdum fieri solet in auctionibus publicis, dum quis rogat alterum, ne plures licitetur, vt ipse rem illam minoris emere possit; non tamen infra latitudinem iusti pretij illius fori.

Aduerte tamen, si aliqui mercatores fraude vel minis impedirent alios ne minoris venderent, tenerentur ad restitutionem emptoribus, qui inde damnum caperent; iuxta ea, quae dicta sunt cap. 12. dubit. 18.

Dico Secundò, Si pretium, in quod venditores *conspirant*, sit supra legitimum, vel supra summum vulgare, peccant contra iustitiam, & tenentur ad restitutionem illius auctarij, quod emptores solvere coacti sunt, atque adeò totius damni inde secuti. ratio est, quia pretia rerum non pendunt ex libidine mercatorum; sed vel ex Superioris taxatione, vel ex communi aestimatione, bona fide, absque conspiratione & dolo inita, spectata copia & raritate mercium, & emptorum, venditorum, & ceteris circumstantiis. quare is, qui suo consilio vel consensu causa est, cur aliquis supra illud pretium soluat, est illi causa damni iniusta; ac proinde tenetur ad restitutionem.

Aduerte tamen, Primo loco teneri eum, qui pretium accepit. Secundo loco, seu in subsidium huius, ceteros conspiratores, idque vel in totum vel in partem, prout ad illam conspirationem sunt cooperati; iuxta ea quae diximus cap. 13. dubit. 4.

Dico Tertio, Pari modo emptores contra iustitiam peccant, quando *conspirant* vel rogant alios, vt non liceantur rem iusto pretio, sed minoris. ratio est, quia venditores ius habent ad pretium maius; nempe ad illud, quo bona fide res aestimatur: vnde per talem conspirationem fit illis iniuria.

Si secundo modo, nempe *privilegio Principis* fiat monopolium, vt cum aliquis a Principe impetrat privilegium, vt sibi soli liceat aliquid genus mercium inuehere & vendere; tunc distinguendum est: vel enim illud privilegium iusta aliqua ratio-

ne concessum est, vel non. Si iusta ratione concessum est: (v.g. quia aliter nemo tales merces sufficienti copia vellet inuehere ob sumptus, quos non facile potest recuperare, nisi ad tempus aliquod privilegium habeat; vel quia Princeps eget pecunia pro bono publico, ad quam constandam tale privilegium aliquibus vendit) tunc tale monopolium est licitum: modò iustum pretiù a Principe taxatum, vel prudentum iudicio, spectatis circumstantiis omnibus, taxandum, non excedant.

Vdi Aduerte, quando Princeps tale privilegium concedit in mercibus communiter Reipub. ad politicam vitam necessariis, debere simul pretium taxare. quòd si id eorum arbitrio relinquat, iniquum hac in parte erit tale privilegium; nam datur illis occasio vendendi iniquo pretio cum notabili damno Reipub. quod ipse tenebatur pro officio suo impedire, vt rectè notat Nauarrus cap. 23. num. 92. secus tamen si id concedat in mercibus, quae solùm ad delicias & luxum pertinent, quas nemo cogitur emere. vt sunt picturae, varia genera tapetium, sericorum pannorum, & holosericorum, alex, fritilli, chartulae lusoriae, latrunculi, & similia. cum enim in his nemo grauetur, nisi qui sponte vult, (nisi forte pauci aliqui diuites) facile potest Princeps habere iustam causam non impediendi ne iustum pretium excedant. si verò privilegium sine iusta ratione concessum fuerit, est iniquum; sitque iniuria & subditis, tales merces vendere volentibus, qui iniuste impediuntur; & emptoribus, qui eas meliore pretio emerent. vnde vtrisque tenentur ad restitutionem, Primo loco qui absque ratione privilegium impetrarunt. (sunt enim causa principalis, cum in suum commodum Principem ad concedendum, & ad alios iniuste prohibendos pettraxerint.) Secundo loco qui concesserunt. Hoc tamen intellige, si iniquitas privilegij sit manifesta vel certa, alioqui in dubio non tenentur. praesumendum enim ob auctoritatem & prudentiam Principis in fauorem privilegij.

Si tertio modo fiat, vt quando vnus vel pauci coemunt omnes merces certi generis, (v.g. frumentum tempore messis, vel ante, aut post) vt ipsi postea pro suo arbitratu vendant: Doctores passim tenent hos peccare contra iustitiam, & obligari ad restitutionem. Ita Gabriel d. 15. quaest. 10. art. 5. dubit. 2. Ioannes Medina C. de restitut. quaest. 36. & alij. Probatum Primò, Quia iniuriam faciunt Reipub. inducendo caritatem, interim dum tantam copiam apud se retinent. quamdiu enim illa copia ibi manet, Respublica ius habet vt pretium non augeatur. Secundò, iniuriam faciunt, postea care vendendo; nam illud pretium respectu ipsorum non est iustum, cum per fraudem sint ipsius causa. Haec sententia est valde probabilis.

Contraria tamen semper mihi visa est non improbabilis; nempe hos non teneri ex rigore iustitiae ad restitutionem, neque peccasse contra iustitiam particularem; sed tantum contra charitatem proximorum, & contra iustitiam legalem, seu publicam utilitatem. quam video etiam placuisse doctissimo viro Ludouico Molinae disput. 345. in fine. Probatum, quia non peccarunt contra iustitiam emendo; emerunt enim pretio currente, vt suppono. Nec refert quòd hac ratione inducta sit caritas: quia etiam multitudo emptorum inducit

149

150
3. Si pauci coemunt omnia.

151
Contrariū non est improbabile.

caritatem; non tamen idèd illi emendo peccant contra iustitiam; quia actio illa, ex qua prouenit caritas, non est contra iustitiam. Neque etiam supprimendo, seu non vendendo; quia non tenebantur ex iustitia tunc vendere, cum nullo pacto se ad hoc obligarint. poterant enim eas in aliud tempus seruare, vel in alia loca deferre, vel etiam ualere absque iniuria cuiusquam; quia perfectum dominium earum habebant. Neque ciues habebant ius iustitiæ ad eas emendas, nisi ipsi vendere uolentibus, alioquin dicendum esset, ipsos peccaturos fuisse contra iustitiam, si res suas in flumen proiecissent. Nec obstat quòd possint cogi à Magistralu, ut sua proferant & opportunè vendant, & grauius puniri ob talem compressionem; quia multa crimina per publicam potestatem puniri possunt, quæ tamen non sunt contra iustitiam, particularem: sufficit enim ut aliquo modo sint contra bonum publicum.

152 Hinc patet responsio ad rationes allatas. Respub. enim non habet ius iustitiæ ut pretium non augeatur, si copia mercium, quæ est in vrbe, sit suppressa & ignota, ut patet ex dubit. 5. nam

pretium pendet ex communi æstimatione: alioquin alij, qui bona fide tunc carè vendiderunt, tenerentur postea ad restitutionem. unde etiam hoc pretium respectu eorum qui suppresserunt, non est iniustum; quia nulla iniusta actione illud procurarunt. Ad alterum argumentum

Respondeo, Hoc solum probare, illos peccasse contra iustitiam particularem, si arbitratio pretij, spectatis circumstantiis temporis quo vendunt, fuerit irrationabilis: quo modo intelligenda est illa sententia. Sicut cum conspirant in pretium, ut dictum est num. 147.

Si Quarto modo fiat, si quidem vi aut fraude ¹⁵³ impediatur, ne maior copia aliunde importetur, ut ^{Quartus} maneat caritas in Repub. tenetur ad restitutionem tum Reipub. quatenus iniuste ei causa fuit maioris pretij, tum mercatoribus, quos impediuit, quatenus priuauit eos probabili lucro. Ita Siluester v. Emptio, quæst. 13. Si verò sine vi aut fraude impediuit, non tenetur. Quo modo monopola facitantes puniantur in foro externo, vide apud Siluestrum v. Emptio, d. quæst. 13. & 18.

CAPVT VIGESIMVMSECVDVM.

De Censibus seu Redditibus annuis.

Complectitur Dubitationes 15.

POST contractum venditionis & emptionis, agendum nobis est de censibus, quorum contractus, est species venditionis & emptionis.

DUBITATIO I.

Quid sit Censuum.

Census
varia ac-
ceptio.

NOTANDVM, nomen *census* variè accipi, ut docet Couarruias l. 3. variar. cap. 7. num. 1. Primò, Pro æstimatione fortunatù cuiusque, quæ fieri solet, ut sciatur quantum quisque Principi triburi nomine soluere debeat: censere enim est æstimare. Secundo, Pro ipsis fortunis, quæ censentur, iuxta illud, *dat census honores, Census amicitias*. Tertio, Pro ipso tributo, siue capitatum, siue ratione fortunatum imposito. sic Marthi. 22. *Licet censum dare Casari, an non?* Quarto, Pro omni eo, quod annuatim alicui solui solet in signum subiectionis vel dominij. Quintò accipitur non pro pecunia aut re aliqua corporali, quæ solui solet; sed pro re spiritali, nempe pro iure quodam in re alterius, ut ex ea quotannis aliquid soluatur, potestque sic describi: *Census est ius percipiendi annuam pensionem ex re vel persona alterius*. Dico, *Est ius*; quia census in proposito non est ipsa pensio soluenda; (quamuis sæpè hoc nomen sic usurpetur) sed ius quoddam ad exigendum quotannis certam pensionem ab alio; cui iuri respondet in altero obligatio soluendi. Hinc fit, ut qui vendit censum, non vedat pecuniam aut fructus aliquos annuos, ut quidam putarunt, sed ius quoddam exigendi certam pecuniæ summam, vel certos

Census
quid.

fructus: quæ sanè plurimùm differunt. *Ex re alterius*; quia nemo super re sua proprie dicitur censum vel redditum habere; (cum habeat in ea ius multò perfectius, nempe dominium) sed tantum super re alterius, in quam ipse ratione census nullum ius habet, nisi ad exigendam ex ea pensionem; cum dominium utile & directum sit penes alterum. *Vel persona alterius*; quia etià super persona nuda hoc ius constitui potest, ut infra dicemus.

DUBITATIO II.

Quotuplex sit census; seu de variis censuum generibus.

RESpondeo & Dico Primò, Censum generatim diuidi in Reservatum & Consignatum. *Reservatum* dicitur, quando quis transfert rem suam in alterum quoad dominium directum & utile, donando, legando, vendendo, aut permutando, seruata sibi pensione annua super eadem re. Talem censum constituit Ioseph in omnibus terris Ægyptiorum, præterquam sacerdotum, cum eas emptas & subiectas dominio Pharaonis, Ægyptiis restituit, ut patet Gen. 47. v. 24. De tali non agit Constitutio Pij V. ut notat Thomas Boninfignius tractatu de censibus, & alij. unde in huius contractu possit apponi pactum legis commissoriae, id est, ut res, super qua constituitur, cadat in commissum, & redeat ad eum qui illam contulit, si biennio vel triennio non fuerit pensio soluta, ut docet Couarruias lib. 3. variar. cap. 7. num. 1. Distinguitur autem hic contractus ab emphyteusi, teste Couar. suprà. Primò, Quia